

Vårdhygien Skåne

Godkänt datum 2023-09-26
Godkänd av Medicinskt sakkunnig
Version 1.0

Basal hygien i vård och omsorg - talarmanus

Bild 1:

Att förebygga vårdrelaterade infektioner är en viktig del i patientsäkerhetsarbetet. Vård- och omsorgsarbete ska alltid bedrivas på ett sådant sätt att smittspridning varken sker mellan patient till patient eller mellan personal och patient. Därför är det viktigt att arbeta enligt basala hygienrutiner.

Bild 2:

Föreskriften kom redan 2007, den uppdaterades under hösten 2015 och gäller från den 1 januari 2016.

Föreskriften är en bindande regel som ska tillämpas av alla som arbetar inom vård och omsorg, även de som är under utbildning, vid det direkta kroppsnära arbetet med en person och vid kontakt med personens kroppsvätskor, kläder eller sängkläder.

Detta gäller oberoende av vårdgivare och vårdform och om det finns en känd smitta eller inte.

Syftet med Socialstyrelsens föreskrift, Basal hygien i vård och omsorg, är att förhindra att bakterier och virus flyttas från en individ till en annan via personalens händer och kläder.

Bild 3:

Föreskriften omfattar handhygien och användning av arbetskläder, skyddshandskar och skyddskläder – det vill säga åtgärder som alltid ska tillämpas i den direkta vården och omsorgen för att förebygga infektioner och smittspridning.

Bild 4:

Arbetskläder får endast bäras i arbetet, om arbetet bedrivs på flera platser får de även bäras vid färd mellan dessa.

Arbetskläderna består av kortärmad överdel och byxa eller kortärmad klänning.

Arbetskläderna ska ha ärmar som slutar ovanför armbågen, detta för att man ska kunna utföra en korrekt handdesinfektion.

Det går bra att ha kortärmad t-shirt eller linne under arbetskläderna. Kofta eller fleece är tillåtet när man inte arbetar direkt kroppsnära med en person eller vid kontakt med personens kroppsvätskor, kläder eller sängkläder.

Byte av arbetskläder ska ske dagligen, om de blir förorenade ska de kunna bytas så snart det är möjligt.

För att arbetskläderna ska bli fria från smittämnen måste de tvättas i 60 grader.

Vårdgivare och de som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ansvarar för att hela processen för hantering av arbetskläder – ren som smutsig tvätt, transport och förvaring – görs på ett sätt så att de inte riskerar att sprida smitta.

Bild 5:

Mikroorganismer kan spridas mellan patient och personal via arbetskläderna.

Det är därför viktigt att skydda sina arbetskläder med ett skyddsförkläde i situationer då arbetskläderna riskerar att komma i kontakt med kroppsvätskor t.ex. vid tömning av KAD-påse, vid kontakt med biologiskt material t.ex. hudflagor vid bäddning och hantering av tvätt eller vid moment då arbetskläderna riskerar att bli våta t.ex. i samband med dusch.

Om skyddsförkläde används vid vård eller omsorg om flera patienter ska de bytas mellan varje patient.

Plastförkläden är för engångsbruk. Skyddsrockar av tyg är patientbundna och ska bytas om de blir nedsmutsade, men minst en gång/dygn.

Bild 6:

Händer och underarmar ska hållas fria från armbandsur, smycken, bandage, förband (plåster), stödskenor eller motsvarande. Detta är för att man ska kunna utföra en korrekt handdesinfektion.

Naglarna ska vara kortklippta och fria från konstgjort material, det innebär att man inte får ha påbyggnadsnaglar och inte heller nagellack, vare sig ofärgat eller färgat.

Bild 7:

Den vanligaste smittvägen inom vård och omsorg är att man flyttar bakterier och virus med händerna.

Händerna är ett viktigt arbetsredskap i vård och omsorgsarbete och därför är det viktigt att förstå att man kan bidra till att bakterier och virus sprids om man inte följer hygienrutinerna.

- Under en nagel ryms lika många bakterier som det finns invånare i Sverige.
- Under en ring ryms lika många bakterier som det finns invånare i Europa.
- I ett infekterat nagelband ryms lika många bakterier som det finns invånare på jorden.

Bild 8:

På den här odlingsplattan syns det tydligt hur mycket bakterier det växer under ringar. Handdesinfektionsmedel når inte huden om du bär ringar eller andra smycken på händer och underarmar.

Bild 9:

Handdesinfektionsmedel har inte någon effekt på konstgjort material så som påbyggnadsnaglar och nagellack. Bakterierna som finns på och under nageln avdödas inte av handdesinfektionsmedlet. Detta syns tydligt på odlingsplattan (bild).

Bild 10:

Att använda ett alkoholbaserat handdesinfektionsmedel på ett korrekt sätt är det absolut viktigaste och enklaste sättet att bryta smittspridningsvägen via händerna.

I följande situationer ska handdesinfektion ske:

- Omedelbart före och efter ett vård- och omsorgsmoment.
- Före rent och efter smutsigt arbete. Det är viktigt att ha nydesinfekterade händer då man ska hantera rent material t.ex. förbandsmaterial och ren tvätt.
- Före och efter användning av handskar.

Det är viktigt att händerna är torra innan de desinfekteras.

Alla handdesinfektionsflaskor är engångs och får inte fyllas på.

Bild 11:

- Ta rikligt med handsprit.
- Gnid in spriten noggrant mellan fingrarna.

- Gnid in spriten noggrant på fingertoppar och naglar.
- Desinfektera tummarna med roterande rörelser.
- Avsluta med handleder och underarmar

Det är viktigt att arbeta in handdesinfektionsmedlet tills händerna är torra, då har desinfektionsmedlet nått sin fulla effekt.

Bild 12:

Det finns situationer då det inte är tillräckligt med handdesinfektion.

Om händerna känns eller är synligt smutsiga eller om man vårdar en patient som kräks eller har diarré behöver man tvätta händerna.

Detta behövs för att de bakterier och virus som kan vara orsak till kräkningar och diarré först behöver tvättas bort med tvål och vatten innan man desinfekterar händerna.

Det är viktigt att man efter handtvätt torkar händerna helt torra på pappershandduk innan man desinfekterar dem, annars har inte handdesinfektionen full effekt.

Alla tvålförpackningar är engångs och får inte fyllas på.

Bild 13:

Skyddshandskar ska endast användas när det finns risk för att händerna kommer i kontakt med kroppsvätska som till exempel blod, urin, avföring, kräkning, sekret samt vid smutsigt arbete under ett vård- och omsorgsmoment.

Berör inte omväxlande smutsigt och rent med skyddshandskar på händerna. Handskarna ska bytas mellan varje vård- eller omsorgsmoment annars riskerar man att sprida bakterier och virus med handskarna.

Händerna ska desinfekteras omedelbart före och efter ett vård- och omsorgsmoment. Det gäller även när handskar används. För att undvika hudproblem är det viktigt att händerna är torra, dvs. att

handdesinfektionsmedlet har arbetats in i huden, innan man tar på handskarna och att man inte bär handskar längre än nödvändigt. Överdriven användning av handskar kan irritera huden på händerna.

Skyddshandskar är för engångsbruk. Handskar får aldrig desinfekteras, eftersom materialet då påverkas.

Bild 14:

Långt hår och skägg ska fästas upp så att det inte hänger eller faller ned.

Om huvudduk används ska den fästas så den inte lossnar och nedhängande delar ska vara instoppade under arbetsdräkten. Huvudduken ska vara synligt ren och tvättas regelbundet.

Personal med infekterade sår på fingrar (inklusive nagelband), händer eller hud får inte delta i vårdarbete med patientkontakt eller i arbete med oförpackade livsmedel.

Personal som utför arbetsmoment inom host-/nysavstånd hos patient med misstänkt eller konstaterad influensa bör använda munskydd klass II som skydd mot droppsmitta. Det kan också behövas i patientnära arbete då man vårdar en patient som kräks och det finns risk för stänk mot ansiktet.